

BAĞLILIK ASLI**Süheyla Tolunay İşlek****Yönetmen:** Semih Kaplanoğlu**Senaryo:** Semih Kaplanoğlu**Görüntü Yönetmeni:** Andreas Sinanos**Kurgu:** Semih Ekşi, Naim Kanat, Semih Kaplanoğlu**Sanat Yönetmeni:** Özgür Özcan, Meral Aktan**Müzik:** Anjelika Akbar**Oyuncular:** Kübra Kıp, Ece Yüksel, Umut Kurt, Almina Kavcı,

Merve Şeyma Zengin, Jale Arıkan, Osman Alkaş

2019 / 135' / Türkiye

Geçmiş asla ölmüş değildir. Geçmiş geçmiş bile değildir.

William Faulkner, *Bir Rahibeye Ağıt*

Semih Kaplanoğlu'nun son filmi *Bağlılık Aslı* (2019), Türkiye'nin Oscar aday adayını oluncaya dikkatleri üzerine çeken ve hakkında çok konuşulan bir film. Yönetmen ise filmini insanı baştan çıkartan modernizmin, insanda yaşattığı çalkalanışı anlatma çabası olarak nitelemekte.¹ Hâlbuki film, bir modernizm eleştirisi olmanın ötesinde değindiği konu açısından hem çok önemli hem de çok evrensel: doğumdan sonra yaşama tutunurken ilk bağlanılan kişi olarak anne, onunla kurulan bağın devamlılığı ve bu bağın bütün bir hayata olan etkisi. Filmin adı olan 'Bağlılık Aslı' bir isim tamlaması fakat Aslı kelimesi iki anlama geliyor ve burada yönetmenin bir kelime oyunu oynadığı aşikâr. Filmin konusunu okuyunca Aslı'nın filmdeki genç anne Aslı olduğu düşünülebilir fakat bu tamlamadan bağlılığın aslı, bağlılığın özü, bağlılığın birinci derecede önemli unsuru anlamı da

¹ Semih Kaplanoğlu'nun filmi hakkında yorumun tamamı şöyledir: "Anneyi anne, babayı baba, çocuğu çocuk, dedeyi dede olmaktan çıkartan, aslında baştan çıkartan modernizmi, bu durumun insanda yaşattığı çalkalanışı anlatmanın beni yetiştiren bu ülkeye bir tür borç olduğunu düşünüyorum. O nedenle o filmleri yapmak yolunda çaba gösteriyorum." ([bağlantı](#))

çıkıyor. Dolayısıyla filmin isminden bile bağıllığın özünün anne olduğu çıkarılması yapılabilir. Filmde yeni doğan bebeğiyle oluşturmaya çalıştığı bağlar kadar geçmişte yarım kalmış bir bağıllık da Aslı'nın hayatına etki etmeye devam eder.

BAĞLILIK ASLI

Yaşamın başında kurulan bağıllıklar ya da erken yaşanan ayrılıklar hepimizde öyle bir etkiye sahip ki bunların izlerini bütün ilişkilerimizde görür, hissederiz. Bağlanma kuramcısı **John Bowlby**'ye göre "Bir insanın, yaşamının ilerleyen evrelerinde sağlıklı ve duygusal olarak dengeli bir insan olabilmesi için, bebeklik ve çocukluk döneminde güvendiği kişilerden yeterli ve anlamlı düzeyde ilgi alabilmiş, kendisine zaman ve emek harcanmış olması gerekmektedir."² **Melanie Klein** da "Bebekliğe ait duygu ve düşlemler zihinde iz bırakırlar; bu izler zamanla silinmez, saklanıp biriktirilir, etkin kalır, bireyin duygusal ve entelektüel hayatının üzerinde devamlı ve güçlü bir etki yaparlar."³ Bu nedenle çocukluktan kalan eski hesaplaşmalar, silinemeyen eski izler, her yeni ilişkide gizliden gizliye bir döngü içinde etkisini sürdürür ve geçmişin yükleri omzumuzdaki ağırlığını her yeni yüklerle beraber daha çok hissettirir. Hele ki yeni doğum yapmış ve bebeğine bakım verme dönemindeki bir anne için çok gerilere gömdüğü geçmişi ve bir türlü silemediği yaralanmaların izleri bir anda yeniden ortaya çıkabilir. Zira "Gebelik, doğum yapma ve bebeğe bakım verme dönemleri, kadının en arkaik tarihini ortaya çıkarır."⁴ Tıpkı yeni doğum yapmış, bebeğine bakmaya çalışan ve geçmişin yükünü her geçen gün daha çok hisseden filmin ana karakteri Aslı'nın derinlere gömdüğü acılarının yavaş yavaş ortaya çıkması gibi...

² Bowlby, 1988 aktaran Koçkar, 2019: 213.

³ Klein, 2003: 219.

⁴ Atak, 2019: 26.

Filmde ana karakter Aslı, altı ay önce doğum yapmış, bir an evvel bankadaki işine geri dönmek için bebeğini süttten kesmek isteyen genç bir anne olarak tanıtılır. Genç kadın bu nedenle bir doktora gidip anne sütünü kesen bir ilaç alır ve bebeğini mamaya başlatır. Bu esnada da içine sinen bir bakıcı bulma arayışına girer. Buraya kadar anlatılanlar aslında doğum izninden sonra işe başlama arifesindeki tüm kadınların yaşadığı bir kısırdöngüyü anlatır. Er ya da geç çalışma hayatına dönen kadınların farklı farklı sebeplerle yaşadığı sorunlar gibi Aslı'nın da kendince sorunları vardır ve yönetmen, filmin kurgusunda bu sorunların nedenlerine öncelikli eğilmek yerine bunların Aslı üzerindeki etkilerini izletir. Örneğin filmin ilk yarısında annesi tarafından yedi yaşında terk edildiği, bunun travmasını atlatamadığı ve sanki hiç annesi yokmuş gibi davrandığı bilgisi verilmez. Onun yerine Aslı her daim aksi, depresif ve bebeğine uzak bir anne olarak tasvir edilir. Filmin görüntü yönetmeni **Andreas Sinanos** da Aslı'nın depresifliğini filmin

başından sonuna kadar izleyiciye geçirmeyi başarır. Aslı'yı kâh karanlık, kasvetli yeraltı geçidinde bir arabanın ön koltuğunda gösterir kâh yüksek apartman bloklarından birindeki evinde diğer beton yığınlarına bakarken... Ne evinden ne de iş yerinden mavi gökyüzü görülmez, her şey gri renkte ve beton imgelerine gömülmüş durumdadır.

Semih Kaplanoğlu bir röportajında, sinemanın sırrının, görünenin ardındaki görünmeyeni sırtını diyaloglara, açıklamalara dayamadan, sinemasal yollarla, görüntülerle yapmak olduğunu söyler.⁵ Bu anlayıştan olsa gerek ki filmin ancak ikinci yarısında Aslı'nın geçmiş acıları, annesine dair bastırıldığı gerçekler su yüzüne çıkmaya başlar. Fakat ikinci yarıda da yönetmen genç kadının işe başlamak için bu kadar aceleci davranmasının ve bebeğiyle kuramadığı bağlılığın nedenlerini ayrıntıdan uzak, üstü kapalı bir şekilde anlatır. Yönetmenin filmi bu şekilde kurgulamasının bir diğer nedeni de, görünen bir durumun ardındaki gerçeği ortaya çıkarmadan önce izleyicinin hiç tanımadığı biri hakkındaki ön yargılarını su yüzüne çıkarmak ve daha sonra bu ön yargılarında haksız olduğunu göstermek olabilir belki. Fakat ne yazık ki Aslı'nın geçmiş sırlarının çok geç ve üstü kapalı olarak açıklanması, yönetmenin açıkladığı gibi filmin bir modernizm eleştirisi olmasına hizmet ederken, filmin konusuna gölge düşürür. Film boyunca bencil bir karakter ve ilgisiz bir anne olarak tanıtılan Aslı'yı aklayan saiklerin çok sonra gösterilmesi ve filmin sonunda ana tanrıça gibi resmedilmesi çok hızlı ve ani bir dönüşümü içerse de herkesin hayatına değen bir konunun önemini azaltıyor.

Kum saatinin
Dökülmemiş kumlarıym- duvara
Zaptedilmiş, ama bir hareket madeni içimde, bir kayma
Toplanıyor ve seyreliyor akmaya;
Kuyudaki su kadar durgunum, dengede, cam gibi
Ama iple dürtüklenir hep, taa yükseklerden
Küt aşağı, ya da sızıntılarından yanlarının, damar damar...

Gerard Manley Hopkins (çev. Aslı Biçen)

Yeni anne olmuş bir kadının bedensel, ruhsal ve hormonal değişimler nedeniyle kırılğanlaştığı herkes tarafından bilinen bir olgu. Anne, bir yandan bebeğine bakmaya çalışırken bir yandan da şimdiye dek hiç bilmediği bir kimlik inşa etmektedir zira. **Paul-Claude Racamier**'e göre "Pek çok engellenme ve çaresizlik

⁵ Semih Kaplanoğlu'nun "Anjelika Akbar ile Sesler" programındaki sözleri için: [bağlantı](#)

yaratan durumla baş başa kalan kadın, kendi geçmişindeki savunma mekanizmaları ve benlik gücüne yaslanarak, bu zorluğu hasarsız atlatmaya çalışır.”⁶ Aslı'nın en büyük savunma mekanizması geçmişini, yani annesini inkâr etmesi, sanki o yokmuş gibi davranması, mesaj ve telefonlarına cevap vermemesi. **Renata Salecl**'e göre inkâr, bireyin iç çatışmalarıyla baş etmesinde temel bir mekanizmadır.⁷ Aslı bunun karşılığında ise bireysel özgürlüğünü yüceltip kendi kendine yeterli olmaya çalışıyor. Filmin ilk yarısında da dayandığı dayanak yalnızca kendisi, kendine yetebilmesi ve özgürlüğü olarak tasvir ediliyor; zira Aslı hem maddi hem de manevi anlamda çok özgür bir kadın. Bir işi var, geleneksel aile ilişkilerinden olabildiğince uzak durmaya çalışıyor, ki yönetmen bunu bir modernizm sorunu olarak gördüğünü ima ediyor ne yazık ki. Örneğin eşinin annesinin yaptığı yemekleri kabul etmiyor, kendi de yemek yapmıyor, ev işleri hatta bitki bakımı için aile dışı profesyonellerden destek alıyor. Geleneksel aile dayanışmasından uzakta kimseden yardım almadan ayakta durmak Aslı'nın bebek sahibi olmadan da yapageldiği şeyler belli ki. Geçmişten getirdiği alışkanlıklarla Aslı yeni annelik kimliğine alışmaya çalışırken de savunma mekanizmasını devam ettirmeye çalışıyor.

İşte tam da bu nedenle Aslı'nın bir an önce işine dönmek istemesi normal; zira her daim özgür kalmak, kimseden hatta eşinden bile bir şey talep etmemek en büyük çabası. Kendine yetebilmek, bağımsız olmaya devam edebilmek ve sonradan öğreneceğimiz üzere kardeşi ve babasına maddi destek sağlamaya devam edebilmek için işe dönmek ve bebeğine bakacak bakıcı bulabilmek için çok acele ediyor. Fakat yönetmenin aileye destek nedenini başta açık etmemesi nedeniyle Aslı, bebeği dâhil herkese karşı kayıtsızmış gibi görünüyor. Ancak film Aslı'yı suçlar gibi görünürken onun işe bir an önce dönme telaşını açıklayan bir kapitalizm eleştirisi yapmayı da ihmal etmiyor. Aslı'nın iş kaynakları görevlisiyle yaptığı iç karartıcı görüşme sekansı günümüzün güvencesiz iş koşullarının özellikle kadınlar için ne kadar acımasız olduğunu gözler önüne seriyor. Görüşmede Aslı'nın, bankadaki pozisyonunun düşürüldüğünü öğrenmesi karşısındaki çaresizliği ve yeni düşük mevkiini kabullenışı, bu yeni ekonomik düzende çalışan beyaz yakalı bir çalışan olarak, her an “yerinin doldurulabilir” bir *prekarya* olduğunu ve kapitalist sistem karşısında hiçbir hakkı olmadığını bilmesinden kaynaklanıyor.

⁶ Racamier, 1995 aktaran Atak, 2019: 26

⁷ Salecl, 2016: 37

Yönetmen bu sekansla Aslı'nın işe dönmedeki aceleciliğinin ve kaygısının yersiz olmadığını gösterdiği gibi başarılı oyuncu seçimi sayesinde insan kaynakları görevlisinin soğuk, umursamaz, katı tavrının bütün bir sistemi temsil ettiği hissini bizlere geçirmeyi başarıyor.

Semih Kaplanoğlu, sonraki sekanslarda da Aslı'yı günün getirdiği zorluklarla mücadele halindeyken yine çevresine ve bebeğine kayıtsız göstermeye devam ediyor. Ekonomik özgürlük ve ev işlerinde geleneksel olan her şeyden uzak durmanın dışında Aslı'nın anne olduktan sonra da spor yapmaya, doğada bisiklete binmeye devam etmek istemesi metaforik olarak da aktarılıyor. Zira yönetmen, Aslı'nın yeni bebekli bir anne olma fikrine alışmadığını bisikletine batan bir cam parçası aracılığıyla gösteriyor. O cam parçası eski özgür günlerin havasını söndürüyor. Bütün bunlar yönetmen tarafından Aslı'nın bebeğine karşı kayıtsızlık ve vurdumduymazlık olarak gösterilse de aslında **Bowlby**'nin de dediği gibi "Kayıtsızlık maskesinin ardında dipsiz bir bedbahtlık, vurdumduymazlığın ardında çaresizlik duygusu vardır." Zira Aslı kendi öz annesine onu terk ettiği için –ki bu bilgi izleyiciyle çok sonra paylaşılıyor- kırgın, küs ve çok öfkeli. Filmin başlarında, gönderenin annesi olduğunu bilmediğimiz bir hediyeyi kabul etmiyor, hatta çöpe atıyor. Yine annesinden geldiğini başta anlamadığımız telefonları açmıyor ve sıkıntısını ne eşiyne ne de bir arkadaşıyla paylaşıyor. Zaten arkadaş olarak da hiç kimsesi yok Aslı'nın; hayat arkadaşı olarak eşi bile Aslı'nın bu geçmişten gelen derdine vakıf değil. Aslı bütün her şeyi özgür bir kibirle yapar gibi görünse de aslında ilişki kurmayı beceremiyor. Hiçbir nehre açılmayan bir göl gibi kendi kapalı havzasında kendi kendine yetmeye çalışıyor. Her türlü yakınlıktan kaçınıp, insanlara güvenmekte zorlanıyor.

Yönetmen, genç kadının kimseyle ilişki kuramamasının nedeni kendi annesiyle kuramadığı bağ olabilir mi sorusunu ancak filmin ikinci yarısından sonra sorduruyor. Ayrıca filmin ikinci yarısında parça parça izletilen sekanslarla yavaş yavaş Aslı'nın iç dünyası hakkında bilgiler vermeye başlıyor. İzleyicinin Aslı'ya yaklaşmasını sağlayan ilk sekans genç kadının, kardeşi ve babasının yaşadığı eve giderken yolda yatan ölü bir köpeği kucaklayıp yolun kenarına bıraktığı sekans. Ayrıca eski çocukluk evine vardığında da Aslı'nın aile kavramına o kadar da kayıtsız olmadığını şahit oluyoruz. Örneğin annesi tarafından terk edilmiş olsa bile ailesinin geri kalanını bir arada tutmaya çalışıyor, onlara maddi manevi destek oluyor. Babasının, çıkardığı gazetenin sadece 23 abonesi kaldığı için borç içinde

yüzdüğü gerçeğini ve hatta kardeşiyle oturduğu evi satacağını öğrense de babasına tek kötü söz söylemiyor. Gündüz rakısına kötü bir bakış fırlatmakla beraber gece vakti yazıhanesine gidip babasına arkadaşlık, duygudaşlık ediyor; çayın tüten buharında çocukluğunun sıcaklığını hissediyor ve yazıhanenin dışında beliren annesinin hayaletine gülümsüyor. Aslı'nın belki de gülümsediği tek sahne bu. Arka bahçesi olduğunu unuttuğu çocukluğunu özleyor, annesiyle geçen geçmişini özleyor, tıpkı babası gibi. Ya da daha derin bir özlem Aslı'nınki; yeni bebek sahibi olmanın verdiği hassasiyetle eski, arkaik anneyle bir bütün olduğu günlere duyduğu özlem belki de.

Yönetmen Aslı'nın bu depresif ruh halinin nedenlerini diyaloglara başvurup hiç açıklamıyor; belki de kelimelerle açıklanamayacak bir döneme ait olmasından ya da en yakınımızdaki insanı bile bazen anlayamazken Aslı'yı anlama cüretine kalkışmamızın boşunalığından... Ne de olsa Aslı, yeni doğum yapmış, annesi tarafından yedi yaşında terk edilmiş ama geçmişinin onu asla terk etmediği bir genç kadın, yani özdeşleşmesi çok zor bir karakter... Yönetmen filme kelimeler eklemek yerine, izleyicinin Aslı'nın melankolisi üzerine düşünmesi için Anjelika Akbar'ın sözsüz müziklerini eklemeyi tercih ediyor filmin çoğu yerinde.

Yönetmen Aslı'ya bebeğini süttten kesmesi ve ona çok ilgili davranmaması gerekçeleri ile eleştirel gözle bakmanın dışında, filmin hiçbir karesinde Aslı'nın kötü bir anne olduğu imasında bulunmuyor. Aksine altı aylık bebeğinin Aslı'yla kurduğu ilk bağın güçlü olduğu anlaşılabilir; zira bebek hem sağlıklı bir görünüme sahip ve hem de Aslı süt kesici hormon ilacını alıncaya kadar gayet sakin ve mutlu.

Filmde Aslı'nın bebeğini altı ay emzirdiği bilgisi birçok kere veriliyor. Yönetmen bu konuda dersine iyi çalışmış görünüyor çünkü bebeğin ilk altı ayı, anne sütünden başka hiçbir besine ve anneden başka hiç kimseye ihtiyaç duymadığı bir dönem. Ayrıca **Donald W. Winnicott**'a göre, "Yaklaşık olarak yaşamın ilk altı ayı boyunca, bebek olan insan varlığı, bu çağda annesi ya da onun yerini alan biri tarafından temsil edilen çevrenin karşısında tam bir bağımlılık durumundadır. Bebek tamamen annesinin ona sunduğu dünyaya bağımlıdır."⁸ Biz biliyoruz ki Aslı doğumdan sonraki altı ayını izinli olduğu için bebeğiyle iç içe geçirmiş ve bebeğini emzirmiştir. Kaldı ki anne-bebek bağının oluşması için emzirmek şart da değildir. **Winnicott** "Çocuğun Gelişiminde Annenin Rolü" adlı makalesinde annenin ruh halinin, çocuğu emzirmesinden çok daha önemli olduğu söyler.⁹ Anne-bebek iletişimde besleme dışında sarılmak ve konuşmak çoğu zaman yeterlidir. Nitekim Aslı bir sekansta bebeğiyle dertleşir ve küçük kızına "Beni sen anlarsın annecim" deyip sarılır uzun süre. Psikanalist **Sezai Halifeoğlu** anne bebek ilişkisinde simgesel ilişkinin önemini ve asıl sıkıntının bebeği emzirmemek değil, annenin yokluğu olduğunu şöyle açıklar:

Anne-bebek çiftinin arasındaki bağın imgesel aracıları meme ise simgesel aracıları da sözlerdir. Bağ, yalnızca meme gibi imgesel araçlarla sağlanmış olsaydı, insana en yakın diğer canlı türlerindeki anne-yavru ilişkisinde söz konusu olandan çok farklı bir bağdan bahsedemeyecektik. İnsan için kayıp, memenin bu temsilinden fazlasıdır. Fiziksel bir varlık olarak var olmama korkusuna ek olarak, söz aracılığıyla da ona ruhsal bir iç dünya veren annesinin ortadan kayboluşu, insan olarak var olmama kaygısını da beraberinde getirir.¹⁰

Dolayısıyla annenin bebeğini memeden kesmesinden ya da işe başlamasından ziyade fiziksel olarak tamamen kaybolması yani çocuğunu terk etmesi asıl sorundur. Tıpkı Aslı'nın annesinin yaptığı gibi... Aslı her akşamüzeri eve dönmekte, bebeği için her şeyin en iyisinin olmasını istemekte -ki bunu gece yarısı eşinden dijital ateş ölçer istemesi sekansı ile izletir yönetmen- ve şimdi ise bebeğini kendisinden daha rahat ayrılabilsin diye süttten kesmeye çabalamaktadır. Bu nedenden ötürüdür ki kendi annesiyle karşılaştırıldığında Aslı aslında 'yeterince iyi bir anne'dir: "Çocuğun ilk aylarında onunla sıkı bir şekilde özdeşleşen ve kuramsal

⁸ Arcangioli, 2008: 254

⁹ Winnicott, 2017: 140

¹⁰ Halifeoğlu, 2019: 218

olarak, onun ihtiyaçlarıyla tam bir uyum içinde olan anne, **Winnicott** tarafından yeterince iyi anne olarak nitelenir. Yani bebeğin ruh sağlığına zarar gelmeden bununla yetinebilmesi için yeterince iyi anne. Bu anne, yeterince iyi olan çevreyi temsil eder.”¹¹

Aslı için, memeden kesme, bebeğiyle ayrılma anlamındaki ilk girişimdir ve eninde sonunda gerçekleşmek zorunda olan bir ayrışmanın sadece bir miktar öne alınmasıdır. Zira “Bebeğin yaşamının ikinci dönemi olan ‘görelî bağımlılık dönemi’ yaklaşık altı aydan itibaren başlar. Bebek altıncı aydan sonra annesinin uyum hatalarını daha iyi karşılar. Ayrıca gelişmek için bu hatalardan yararlanma yeteneğine de ulaşmıştır.”¹² Dolayısıyla anneyle görelî ayrılık yani annenin uygun sürede geri dönmesi bebek için en uygun gelişmeyi sağlar. Hatta gelişimi için bu ayrılığa ihtiyacı bile olduğu sonucu çıkar. Bu dönemde ikincil bağlanma kişileri bebeğin hayatında önemli bir yer tutarlar. Bebeğin tek ihtiyacı sevgi ve ilgi olduğu için toplumumuzda genelde bu yeri ya anneanneler ya da babaanneler üstlenir. Bu nedenle yönetmenin bakıcı rolünü anaç bir kişilik olarak kurgulaması yönetmenin geleneksel değerleri savunması dışında zaten annelerin genel olarak bebeklerini anaokulu öncesi anaç yapılı kişilere emanet etmeyi tercih etmesi gerçeğinin üzerini çizemez.

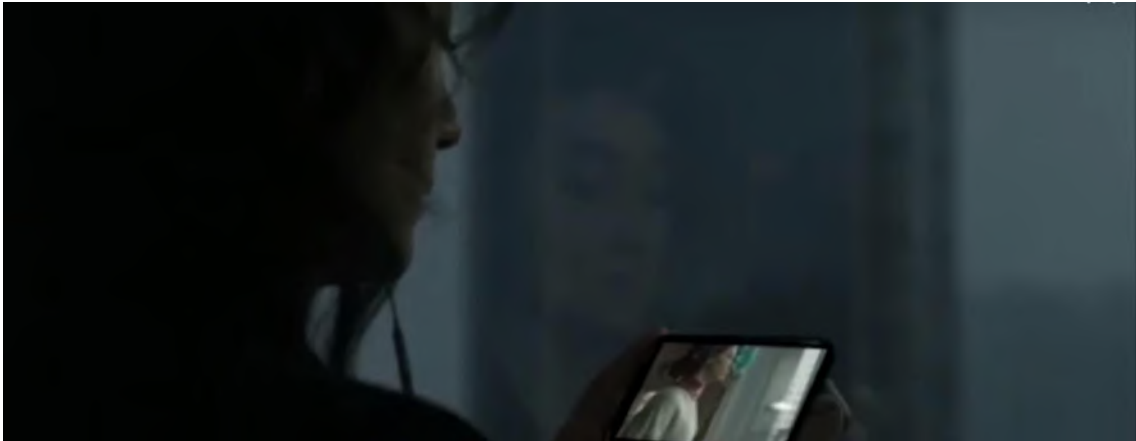
Bakıcı olarak işe başlayan Gülnihal de yeni anne olmuş, kocası askerde olduğu için çalışma zorunluluğu olan ve bebeğini kayınvalidesine emanet etmiş genç bir kadındır. Geleneksel-modern karşıtlığı bağlamında geleneksel Gülnihal, modern Aslı’nın tam tersi bir karakter olarak kurgulansa da ikisi de çalışmak ve bebeklerini başkalarına emanet etmek durumunda olan genç kadınlardır. Fakat aralarındaki fark, Aslı’nın bütün huysuzluklarına ve depresifliğine karşıt olarak Gülnihal’in gerçek olamayacak kadar iyi niyetli ve anlayışlı tasvir edilmişidir. Gülnihal bebeğe bakmanın dışında evin yemeğini yapar, eksikleri belirler, hatta gidip kendi parasıyla alır, yeri gelir bebeği temiz havaya çıkartır, yeri gelir bebek çok ağlayınca dayamayıp gerçek bir anne şefkatiyle bebeği emzirir. Anneliğin, ev kadınlığının mükemmel temsili olarak gösterilen Gülnihal günlük hayatta bir eşine rastlanmayacak, inandırıcı olmayan bir karakterdir. Yan ve üst ışığın sürekli yüzünü ve başını aydınlatması nedeniyle haresi kafasının üzerinde bir melek temsili gibidir adeta.

¹¹ Arcangioli, 2008: 257

¹² A.g.e. 263

Yönetmen, küpe sekansıyla Gülnihal'i **Johannes Vermeer**'in dünyanın en tanınmış tablolarından biri olan **İnci Küpeli Kız** tablosundaki modele benzeterek genç kadının zaten belli olan geleneksel toplumsal konumunu bir kere daha vurgulamaya çalışır. Zira tablodaki “kızın, evin hizmetçisi olduğu ve inci küpelerin Vermeer'in karısı Catharina'ya ait olduğu ve bunların poz icabı takıldığı da iddialar arasındadır.”¹³ **Semih Kaplanoğlu**'nun Gülnihal rolüne **Ece Yüksel**'i seçmesinde oyuncunun, inci küpeli kıza olan benzerliği mi etkili oldu bilinmez ama hem inci küpeli kızın hem de Gülnihal'in birer ev çalışanı oldukları düşünülünce yönetmenin film için hiç de gerekli olmayan alt gelir sınıfı konusuna değinmek istediği çok açıktır.

Gülnihal'in filmdeki asıl işlevi toplumsal konumundan ziyade Aslı'nın hep bastırduğu terk edilmişlik hissini ve anne özlemini yüzeye çıkartan 'ideal anne' figürü olmasıdır. Gülnihal'in kusursuz bakıcılığı ve yetkin ev hanımlığını, ev içine

¹³ Yetimoğlu, Ali Han, “Johannes Vermeer ve Eserleri – Barok Sanatın Işık Ustası” ([bağlantı](#))

eşyle beraber taktıkları kameralar aracılığıyla işyerinde an be an izleyen Aslı giderek huysuzlaşır ve ruhsal dengesinin bozulduğunu hisseder. Çünkü Gülnihal ona, yıllar önce evi terk edip giden annesini çağırır. Yönetmenin Aslı'nın annesinin sırrını izleyiciye, Gülnihal'in işe başlaması arifesinde açıklaması belki de bu çağırışın hissini güçlendirmek içindir.

Aslı'nın annesi tarafından yedi yaşında terk edildiği bilgisi çocukluk evinde küçük kız kardeş ile dertleşme sekansında verilir. Anneleri onları terk ettiğinde Aslı yedi yaşında ise, küçük kardeşin çok daha küçük olduğu bilgisi çıkartılabilir. Bu arada yönetmen küçük kardeşi Aslı'nın tam zıddı olarak yani çok daha sıcakkanlı, anlayışlı, sevecen gösterir. Babanın sürekli çalıştığı göz önünde bulundurulursa kız kardeşe bakanın, anne görevi görenin Aslı olduğunu söyleyebiliriz. Şu an bile aslında o evin direği konumunda olan Aslı'dır. Zira kardeşinin düşük öğretmen maaşı ve babasının savurganlıkları karşısında görev bilinciyle dimdik ayakta durup onlara maddi destek olmaktadır. Dolayısıyla Aslı'nın kız kardeşine hem anne hem baba olduğunu, onun sağlıklı bir birey olmasını sağladığını, kız kardeşinin her şeye rağmen anlayışlı, mutlu ve sevecen bir insan olmasından çıkartabiliriz. Buna karşılık Aslı, hiç bitmeyen iç huzursuzluğu ile hem eşine hem de 'bakıcılık' görevini layıkıyla yerine getirmeye çalışan Gülnihal'e zaman zaman kaba davranır.

Aslı, uzun yıllardır bastıracağı fakat bütünüyle geri dönen öfke ve kırgınlığına rağmen ona annesini hatırlatan Gülnihal'in sıcaklığından zaman zaman etkilenir. Bu genç ideal anneye hem kendini bırakmak ister, omzunda ağlar, sadece bir sabah geç gelmesi karşısında dehşete kapılır, hem de ona bağlanmaktan, onu sevmekten, şimdiye kadar inşa ettiği sert kabuğunu atmaktan korkar. Küçüklüğünden beri bu

kabuk sayesinde hayata karşı dimdik ve özgürce durmuşken şimdi annelik yumuşaklığının onu değiştirmesini ve birine bağlı olmayı istemez. Eve dair, ev kadınlığına dair, bebekle evde kalmaya dair her şeye tepkisi de bundan dolayıdır belki de. Bu nedenle de Gülnihal'in aslen annelik yapmasını değil, sadece bakıcılık yapmasını ister.

Yönetmen filmin ilk yarısında Aslı'nın annesizken nasıl bir hayat yaşadığını gösterirken ikinci yarıda Aslı'nın bastıracağı anne özlemiyle artık baş edememesini ve yavaş yavaş annesine yaklaşmasını izletir. Ve sonunda anne-kız buluşur, anne kızına ellerini uzatır, kızı da daha fazla direnemez ve yıllar sonra el ele tutuşurlar. Yönetmen filmin başında bize Aslı ve annesi arasındaki sorunun ne olduğunu anlatmadığı gibi filmin sonunda da nasıl barıştıklarını ve ne konuştuklarını anlatmaz. Bunun yerine tıpkı filmin ilk bölümünde yaptığı gibi bu barışın sonuçlarını metaforlarla ve imgelerle gösterir. Örneğin annesiyle buluştuktan sonra aldığı ilaca rağmen Aslı'nın göğüslerinin süt ile dolması, evdeki gizli kameraları çıkartması ve anne keki yapmaya yeltenmesi anne ile barışın ilk sonuçlarıdır. Bütün bu metaforlar yönetmenin görünenin ardındaki görünmeyeni okutma çabası olarak okunabilir. Zira sinemanın, edebiyattan, tiyatrodan farklı olarak, anlatacağı şeyi imgelerle anlatmaya hizmet etmesi Semih Kaplanoğlu'nun sinemasal olarak hep amaçladığını söylediği bir durum.

Filmde değişip dönüşen tek karakter olarak Aslı, en büyük dönüşümünü filmin sonunda yaşar. En son sahnede onu bir değil, iki bebeğe annelik ederken adeta bir Ana Tanrıça konumunda izleriz uzun uzun. Annesiyle olan küçücük bir temas bile hayatını sihirli değnek değmişçesine değiştirmiş, ona sevme yetisi kazandırmıştır. **Melanie Klein**'a göre "Annenin doyumunu, kendi annesinin onun için yaptığı veya

yapmasını istediği şeyleri kendi çocuğu için yapma düşlemleriyle arttırılır.”¹⁴ Aslı, annesiyle görüşmeyi kabul ederek bu düşü gerçeğe dönüştürmüş ve yıllardır içinde saklı tuttuğu yarasını onarmaya başlamıştır. Aslı'nın kucağında iki bebekle anneliğin tadına vardığını gösteren son sekans Aslı için onarım sürecinin çoktan başladığının göstergesidir. Hatta kucağındaki bebeğin, Gülnihal'in bebeği olması Aslı'nın geçirdiği dönüşümün ne kadar büyük olduğunu ispatlar niteliktedir.

Sonuç olarak **Semih Kaplanoğlu** bir çocuğun büyümesinde, sağlıklı bir bağlanma yaşamasında ve güvene dayalı sağlıklı ilişkiler kurabilmesinde, anneye olan bağlılığın en önemli unsur olduğunu anlatmaya çalışıyor. Hatta buna ilave olarak bir annenin iyi bir anne olması için, kendi annesiyle ilişkilerinin iyi olması gerekir demeye getiriyor. Ancak **Kaplanoğlu**, filmde kocaman bir 'annesizlik' sorununu işlemeye meyletmişken keşke filmin asıl odak noktasına gölge düşüren politik temsilleri filme dâhil etmeseydi ve tam da derinlerde yatan asıl sorunu bir su berraklığında gösterebilecekken bu suya yarım bardak rakı ve bolca asker kanı akıtıp suyu bulanıklaştırmasaydı... Aslı'nın babasının, gündüz rakısı içen bir Atatürkçü olarak resmedilmesi, 23 üyesi kalmış bir gazetenin 1923 yılını çağrıştırması filmi bağlamından koparan ayrıntılar olmakla beraber ironik bir şekilde son sekanstaki terör saldırısında ölen askerler vurgusuyla ulaşılmaya çalışılan vatanseverlik hassasiyeti ile de çelişir durumda. Görünmeyenin ardındaki görüneni anlatmak derdinde olan bir yönetmenin toplum tarafından çok net karşılıkları olan sembolleri kullanması hem sinemasının yorum gücünü basite indirgemekte, hem de değindiği ana konuyu merkezden uzaklaştırmakta. Bunlara ilaveten yönetmen, Gülnihal'i, geleneksel yapının temsilcisi olarak bir melek gibi kodlarken; Aslı'yı da modernizmin temsilcisi olarak huzursuz bir ruh olarak tasvir edip bunun çaresi olarak da bir plazanın dış yüzeyine yansıttığı bir cami silüetini göstermesi de filmi değindiği asıl konudan uzaklaştıran gereksiz çabalar. Tıpkı filmin sonuna sıkıştırılmış siyasi alt metinlerdeki tutarsızlıklar gibi modernlik-gelenekselliğin keskin hatlarla ayrılması ve Aslı'nın mutsuzluğunun nedeninin modernizm olduğu vurgusu da ironik. Zira bu mutsuzluk ve huzursuzluğun nedeni son derece geciktirilmiş bir zamanlamayla anneye yaşanmayan bağlanmaya, yarım kalmış bağlılığa bağlanıyor. Son söz olarak film, işlediği 'annelik' ve 'bağlanma' temaları itibariyle çok değerli ve bu evrensel temalar, hiçbir siyasi alt metne başvurulmadan anlatılmayı hak ediyordu.

¹⁴ Klein, 2008: 239.

Kaynaklar

- Arcangioli, A. M. (2008) "Winnicott'un Yapıtlarına Giriş", *Psikanalizin Yedi Büyüğü* içinde, İstanbul: Kırmızı Yayınları
- Atak, İ. (2019) "Yaşama Tutunduğumuz Yer: Annenin Bedenindeki Başlangıç", *Çocuk, Ergen ve Ailesi* içinde, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Halifeoğlu, S. (2019) "Ergenlik Kimin Krizidir", *Çocuk, Ergen ve Ailesi* içinde, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Klein, M. (2008) *Sevgi, Suçluluk ve Onarım*, çev. Bella Habip. İstanbul: Kanat Kitap
- Koçkar, A. (2015) "Günümüzde Anne Olmak", *Cogito* içinde, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Salecl, R. (2016) *Seçme İkilemi*, İstanbul: Metis Yayınları
- Winnicott, D. W. (2017) *Oyun ve Gerçeklik*. İstanbul: Metis Yayınları